

Přílohy

- A. Tabulka životních událostí způsobující stres
- B. Průběh rozvodového řízení podle Cochemského modelu
- C. Transkripce rozhovorů se sociálními pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí

A. Tabulka životních událostí způsobující stres

UDÁLOST	BODY	
Úmrtí partnera, partnerky	100	☐
Rozvod	73	☐
Rozvrat manželství	65	☐
Uvěznění	63	☐
Úmrtí blízkého člena rodiny	63	☐
Úraz nebo vážné onemocnění	53	☐
Sňatek	50	☐
Ztráta zaměstnání	47	☐
Usmíření a přebudování manželství	45	☐
Odchod do důchodu	45	☐
Změna zdravotního stavu člena rodiny	44	☐
Těhotenství	40	☐
Sexuální obtíže	39	☐
Přírůstek nového člena do rodiny	39	☐

Změna zaměstnání	39	☐
Změna finančního stavu	38	☐
Úmrtí blízkého přítele	37	☐
Přeřazení na jinou práci	36	☐
Závažné neshody s partnerem	35	☐
Půjčka vyšší než jeden průměrný roční plat	31	☐
Splatnost půjčky	30	☐
Změna odpovědnosti v zaměstnání	29	☐
Syn nebo dcera opouští domov	29	☐
Konflikty s tchánem, tchýní, zetěm, snachou	29	☐
Mimořádný osobní čin nebo výkon	28	☐
Manžel, manželka nastupuje či končí zaměstnání	26	☐
Vstup do školy nebo její ukončení	26	☐
Změna životních podmínek	25	☐
Změna životních zvyklostí	24	☐
Problémy a konflikty se šéfem	23	☐
Změna pracovní doby nebo pracovních podmínek	20	☐
Změna bydliště	20	☐

Změna školy	20	☐
Změna rekreačních aktivit	19	☐
Změna církve nebo politické strany	19	☐
Změna sociálních aktivit	18	☐
Půjčka menší než průměrný roční plat	17	☐
Změna spánkových zvyklostí a režimu	16	☐
Změny v širší rodině (úmrtí, sňatky)	15	☐
Změny stravovacích zvyklostí	15	☐
Vánoce	12	☐
Přestupek (např. dopravní) a jeho projednávání	11	

0 bodů – skupina neohrožená stresovými vlivy

150–200 bodů – skupina mírně ohrožená stresovými vlivy

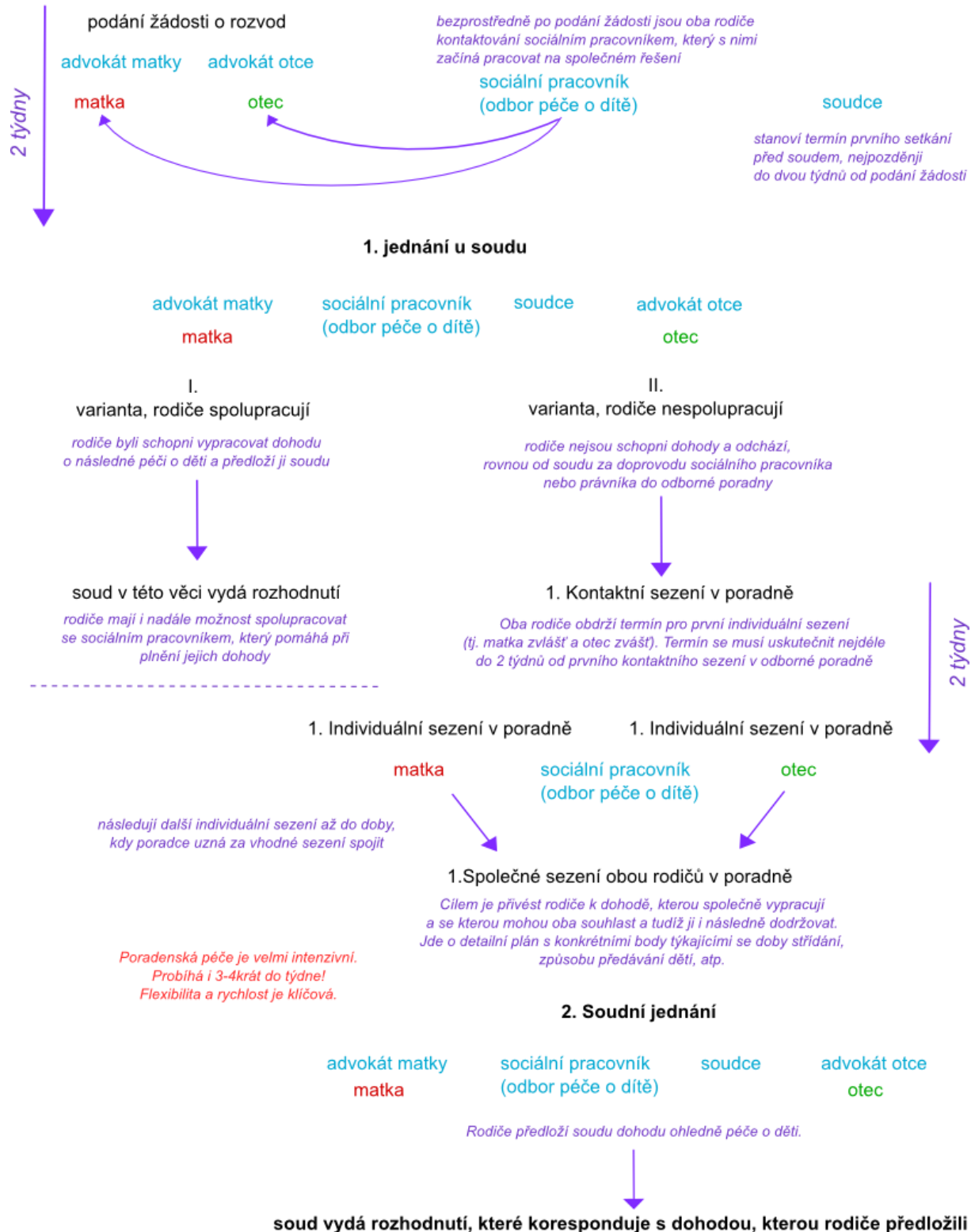
200–300 bodů – skupina ohrožená stresovými vlivy

nad 300 bodů – riziková skupina

Zdroj: (Hanzlovský © 2013)

B. Průběh rozvodového řízení podle Cochemského modelu

Průběh rozvodového řízení podle Cochemského modelu

C. Transkripce rozhovorů se sociálními pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí

Respondent č. 1

1. Kolik případů, které řešíte, souvisí s rozvodem?

Rozvody jsou jednou z nejtěžších oblastí. Jsou tam 4 pracovníci. 60-70% agendy jsou rozvody.
- s tím souvisí záškoláctví, trestná činnost dětí, výchovné problémy.

2. Co je podle Vás konfliktní rozvod?

Když se rodiče nedokáží vůbec domluvit. Chodíme k první části- úprava výchovy, výživy. Rozvod je vždy špatně, ale pokud se manželé dokáží domluvit, tak není pro dítě tak velkou hrozbou. Pokud se na něčem neshodnou, tak už to považují za konfliktní, protože to odnáší dítě. Rodiče si vyřizují před soudem své účty, dělají si naschvály přes děti a děti jsou jako rukojmí.

3. Převažují spíše nesporné rozvody nebo ty sporné popřípadě konfliktní?

Je to tak 50 na 50 a nesporných je o trošku více- 60% nesporných.

4. Jak provádíte rozhovor s dítětem? Nejčastější otázky? V jakém prostředí?

Pokud je tam problém, když se nemůžou domluvit, tak nás o to většinou někdo žádá - soud o provedení rozhovoru s dítětem. Rozhovor se děje o samotě a rodiče o tom ani nevědí. Většinou se to děje ve škole, školka, doma (ale tam to provádíme neradi). Děje se to nenásilnou formou. Nejčastěji se ptáme, jak často jezdí k tatínkovi, co se jí líbí více u maminky. Jak se mu rodič věnuje, co spolu mají za aktivity. Pokud jsou to malé děti, tak se píše, že nebylo schopno odpovědět z rozumových důvodů.

5. Jak získáváte a hodnotíte informace o rodině? (zdroje: rozhovor s matkou, otcem, šetření v rodině, rozhovor s dítětem)

Nejčastěji šetřením, místní znalostí – ptám se v okolí, ze škol, školka, obecní úřad, policie. U konfliktních rozvodů spolupracuji se všemi a vždy do rodiny jdu, posudek

ze školy. Na obci znají místní poměry je to také jeden ze zdrojů informací. Konfliktní rozvod jsou rozsáhlé štosy a rozsáhlé spisy. Rodiče si vyřizují své účty přes děti. Tatínek si myslí, že mamince nejméně ublíží přes děti- v těchto případech jde zájem dítěte stranou.

6. Mám tady metodické doporučení MPSV pro sociální pracovníky, které uvádí, co by měl sociální pracovník do aktuální zprávy zahrnout a prošetřit. Jednotlivé body Vám přečtu a poprosím Vás o vyjádření, co v praxi prošetřujete, co ne a jakým způsobem.

a) Prošetřit skutečné poměry v rodině. To znamená navštívit oba rodiče a udělat objektivní posudek a provést šetření o možnostech jejich péče o dítě a nespoléhat se jenom na výpovědi rodičů, kteří navštíví sociálního pracovníka v jeho kanceláři.

Ano, ne vždy u obou. Pocity do zpráv nezahrnuji - píše jen to co vidím. Vycházím ze skutkového stavu.

b) Prošetřit poměru u obou rodičů. Nestačí provést šetření pouze u toho, kdo žádá dítě do výchovy, ale i u druhého rodiče a to z důvodu, aby bylo později možné rozhodnout, který z rodičů má lepší předpoklady pro výchovu dítěte.

Když je návrh a rodiče se dohodnou, tak se to neprovádí. Je to individuální

c) Prozkoumat možnosti a schopnosti osobní péče o dítě každého z rodičů a zjistit v jak velké míře by se na výchově dítěte podílely ostatní osoby jako jsou prarodiče, starší sourozenci, nový partner, chůva. Je totiž velmi časté, že rodič požaduje svěření dítěte do výchovy, ale ve skutečnosti nemá na osobní péči čas.

Během rozhovoru při šetření podmínek. Muselo by tam být oznámení, aby se to prošetřovalo. Nemáme jak tuto skutečnost zjišťovat (prověřovat). Pokud na to matka poukáže, že otec nemá na výchovu čas, tak to prověřím, ale jinak ne.

d) Seznámit se s charakterem pracovní činnosti obou rodičů a s jejich časovými možnostmi. Je zcela zásadní, aby sociální pracovníci byli orientováni v daných rodinných poměrech.

Věřím tomu, co rodiče řeknou, maximálně to dokládá škola, kdo dítě vyzvedává. Do hloubky se to určitě nezkoumá.

- e) Zmapovat bytovou situaci u obou rodičů, možnosti zázemí pro dítě, jeho vlastní pokoj a prostor pro zájmové činnosti.**

Ano, to vždy. Kde má postel a kde si hraje. U střídavé péče většinou u obou rodičů. Díváme se i do ledničky.

- f) Pokud má rodič nového partnera, je nutné zjistit jeho vztah k dítěti a vztah dítěte k němu. Pokud s rodičem žijí i děti nového partnera, tak je nezbytné zjistit vzájemný vztah dětí. Toto zjišťování je poměrně časově náročné a vyžaduje pozorování, plánování a pravidelné vyhodnocování informací.**

Je to u komplikovaných případů, kde těch dětí je víc. Ptám se dětí a i nového partnera jako kdyby to byl otec dítěte, ale na tohle nemáme potřebný čas.

- g) Snažit se objektivně zjistit přání dítěte, jestli preferuje pobyt u některého z rodičů a z jakého důvodu. Pokusit se zjistit, zda není dítě ovlivňováno jedním z rodičů.**

Ano, zjišťuji. To je velice těžké a velmi časté. Děti jsou zmanipulovatelné a to se nám stává často. Děti se ptám, ale nepřímou u koho by chtěly být. Jemně se ptám, kde se cítí líp. Některé děti jsou upovídané a řeknou vše a některé nic. Děti jsou někdy parchanti, a co jim rodič slíbí, tak toho využijí a ne vždy to jde poznat. To je potom práce pro psychologa – chodí na znalecké posudky, když ty rodiče se abnormálně nedokáží domluvit anebo u střídavé péče. Je to individuální. Neměly by se nařizovat často, dlouho to trvá, je to časově náročné a poměrně drahé a těm dětem utíká čas. Musí se najít soudní znalec a půl roku je pryč a to je dlouhá doba.

- h) V případě, že by se dítě mělo stěhovat v důsledku svěřeni do výchovy jednomu z rodičů ze svého současného bydliště, tak je velmi důležité zjistit postoj dítěte k této změně a jeho vazbu na prostředí, školu a kamarády.**

Ano, zjišťuji. Je to individuální, někomu to nevádí, že bude měsíc pryč a někdo nemá rád změny.

- i) Pokud by mělo rozhodnutím soudu dojít k rozdělení sourozenců, a to i na základě dohody rodičů, je třeba zjistit postoje obou sourozenců a zmapovat možné dopady v důsledku rozdělení.**

Ano, není to tak časté, ale mají rozdělené sourozence. Je zkušenost, že to i funguje, ale spíše se tomu vyhýbáme a neradi to u soudu navrhuje.

6.1 V případě návrhu na střídavou výchovu je potřeba dle doporučení metodiky velmi pečlivě zjistit také:

- a) Jestli dítě chápe pojem střídavé výchovy a jeho význam, jestli s takovým uspořádáním souhlasí a jestli už již byl podobný model rodiči zkušebně, na krátkou dobu např. O prázdninách, aplikován. Snažit se zjistit, zda má dítě výhrady k takovému uspořádání a pokud ano, tak z jakého důvodu.**

Ano, ptáme se, co jim vadí a jestli jim to takhle vyhovuje.

- b) Postoje obou rodičů ke střídavé výchově. Pokud jeden z rodičů nesouhlasí, tak je potřeba důkladně prozkoumat z jakého důvodu a jaké jiné řešení navrhuje.**

Ano, toto vždy a probírá se to hodně u soudu.

- c) Pečlivě prošetřit obě místa, kde by dítě v případě střídavé výchovy bydlelo, vzdálenost míst, zázemí v obou místech, zda by mělo samostatný pokoj nebo část pokoje, jestli by si ponechávalo osobní věci na místě, jakou část věcí by si muselo stěhovat. Důležité je také zjistit, jestli by dítě mohlo docházet do stejné školy, jaká by byla vzdálenost z obou míst, zda by se mohlo věnovat koníčkům, kroužkům, mimoškolním aktivitám stejně v obou místech, pokud ne, jak by byla zajištěna návaznost.**

Nedívám se na osobní věci, kolik by si toho muselo stěhovat. Jak daleko je škola a kroužky to zjišťuji.

- d) Pokud by dítě mělo měnit školu, je potřeba pečlivě zjistit poměry ve škole a postoj k tomuto opatření, zajištění návaznosti výuky, vztah se spolužáky. Sociální pracovník při tomto zjišťování střídavé péče vyhodnocuje, zda je jednání rodičů v zájmu dítěte, a podle toho komunikuje, jedná, podává návrhy a podněty.**

Nesetkala jsem se s tím, že bych prověřovala podmínky, když mění školu- to je v kompetenci rodičů a do toho nemůžeme mluvit. Nedotazuju se, jestli ho přijal kolektiv a na nové prostředí ve škole.

- e) Sociální pracovník se pokusí objektivně zjistit, jak spolu oba rodiče komunikují a zda jsou schopni se domluvit na zajištění střídání a zajistit výměnu informací o dítěti**

Komunikaci poznám už o toho soudu, jestli jsou schopni se domluvit- když je problém, tak to hned končí u soudu. Střídavou péči navrhuji tehdy, když vidím, že rodiče spolu

komunikují. Pokud spolu nekomunikují, tak ji zamítám. Střídává jen tehdy, když spolu mluví- jinak je výlučná péče jednoho rodiče. Že bych zjišťovala, jestli to funguje to ne- jeden z rodičů se sám přihlásí, když něco nefunguje, protože toho druhého rodiče chce pošpinit. U konfliktních rozvodů spíše bojují o výlučnou péči jednoho z rodičů a ne snaží se domluvit na střídavé péči. Děti jsou na sebe navázané a neudělají bez sebe ani krok a jsou sourozenci, kteří spolu ani nemluví a mají mezi sebou nevráživost.

7. Je u Vás v práci k dispozici nějaká metodika, pomocí které se řídíte nebo jednáte podle svých zkušeností a subjektivního pocitu?

Ale nějaké metodiky máme, ale děláme to 20 let, tak už spíše postupujeme podle svých zkušeností. Musím napsat to, co vidím, ne to co si myslím. To, že tam tatínek dal tu postýlku jenom proto, že věděl, že přijdu, je už věc druhá.

8. Myslíte si, že je během rozvodového řízení dostatečně hájen zájem dítěte?

Je to složitý proces a hledáme cesty mimo soud. Když se to dostane před soud, tak je tam státní zástupce, který to dozoruje a rozhoduje soud. Já si podám, co chci, a konečné rozhodnutí je na soudu. Nařízení ústavní výchovy je náročné a zatěžující. To poslední co se dává je návrh na ústavní výchovu. „Osopdačky“ to mají zmapované z terénu a soudce se rozhoduje na základě materiálů, podkladů. Ale i přesto si nemyslím, že mám nějakou moc. Z 10 mi jeden návrh neschválí. Když tam podávám návrh, tak přikládám svoji zprávu a je vše podložené zprávy z nemocnice, ze školy, z policie - důkazy. Nikdo by si to nelajzl tohle rozhodovat a střílet od stolu. Mám velmi ráda práci v terénu a to je pro tu práci nejdůležitější a klíčové- zeptám se sousedů, obec – tam ví hodně věcí starostové a moc mě nebaví papírová stránka věci. Hlavní problém je anonymita velkých měst. Informace můžou být zkreslené i od rodiny. Za mámou stojí celá rodina a za tatínkem kamarádi a maminka. Každá strana říká něco jiného- pak si z toho něco vybrat a dopátrat se, kde je pravda je složité- někdy to ukáže čas. Může se stát, že se potom i sami domluví a někdy se to může úplně vyhrotit. Komplikovaných rozvodů strašně přibývá, rodiče nahlíží do spisu, nejhorší je když má každý rodič svého právníka- to se rozpoutá bitva mezi právníky a spor nabírá úplně jiných obrátek. Dnes Jsou pro rodiče mediace, případové konference, rodinné terapie. Máme psychologického poradce- to je taky ale otázka peněz. Protože ne všichni rodiče mají peníze na to si zaplatit poradnu. Ve sporných rozvodech je až zarážející, že si rodiče neuvědomují, že trpí to dítě. Já jim vždy říkám: „*Vy se můžete rozejít jako partneři, ale nesmíte se rozejít jako rodiče*“. Musíte jako rodiče fungovat, děti chtějí mámu i tátu. Rozvod by měl mít co nejmenší

dopad na ty děti. Dítě jde k druhému rodiči mnohem radši, když vidí, že rodiče se spolu pozdraví, mluví spolu, nebo si zavolají, co děti dělají. Často se mi stává, že si dítě předávají za pomoci babičky- babičky mají suplovat ty rodiče? Děti mají své programy, ale nemůžou je mít, protože pořád přejíždí mezi rodiči. Jednoznačně si nemyslím, že dostatečně hájen zájem dítěte.

9. Máte pocit, že je této oblasti věnovaná dostatečná pozornost? Pokud ne, co by se mělo podle Vás zlepšit?

Já bych potřebovala mediace. Jsou velice účelné právě u komplikovaných rozvodů. Problém je, že je to placená služba a spousta lidí se rozchází a ne každá chce obětovat čas a peníze. Dnes je vše placené a je to o penězích. Aby rodičům byla dána větší možnost se obrátit na odborníky. Jednou za 2 měsíce bezplatný právník – rod. právo, exekuce, pracovní právo- tyhle služby těm lidem více přiblížit. Hlavně tedy služby. Pro maminky azylové domy pro matky s dětmi- věčný problém a stálý nedostatek, jsou skoro všude plné. Ve větších městech toho je trochu víc, ale na obcích je hodně špatný. U nás funguje jen poradna pro mezilidské vztahy, právník 1x za 2 měsíce, mladiství drogově závislí- centra pro ně chybí – terénní služby, že za rodiči přijedou domů a proberou to s nimi. Je to velmi dobrý servis řešit ty problémy u nich doma- ale některé rodiny tomu nejsou otevřené. Lidé se stydí a nechtějí jít s kůží na trh, nechtějí o problémech mluvit a většinou chodí pozdě. Možná by byla dobrá větší osvěta a naší práci.

10. Říká Vám něco pojem Cochemská praxe?

Bohužel tento pojem neznám.

Respondent č. 2

1. Kolik případů, které řešíte, souvisí s rozvodem?

Zhruba 70%, je těžké říct kolik souvisí s rozvodem, protože je rozdílné i co zabere kolik času. Narůstají rozvodové řízení-úprava výchovy a výživy. Jsou více ty komplikované rozvody. Jsou hodně vyhocené vztahy, řeší se stále dokola, než dojde k rozhodnutí soudu. Podají si návrh a potom další 3 měsíce s tou rodinou intenzivně pracujeme, ale s tou rodinou nemáme žádné prostředky smíru než to direktivní soudní rozhodnutí. Myslím si, že to bude ještě více narůstat.

2. Co je podle Vás konfliktní rozvod?

Každý rozvod, kde se rodiče nedokáží na ničem domluvit po delší dobu. Mnohdy to vypadá, že to bude hodně sporný a na dlouho, ale někdy zchladnou a sami si to vyřikají a dohodnou se na tom, jak by to šlo. Až když už to zasahuje do života dítěte. Rodiče ovlivňují dítě a neumožňují mu styk s druhým rodičem, hází na sebe špínu. Chtějí si přiklonit soud nebo OSPOD na svoji stranu.

3. Převažují spíše nesporné rozvody nebo ty sporné popřípadě konfliktní?

Nesporný rozvod, to je když rodiče jdou na dohodu 30 nesporných a 70 sporných. Někdy je i soud je vede k té dohodě a snaží se o to, ale je to boj a málo často se to povede.

4. Jak provádíte rozhovor s dítětem? Nejčastější otázky? V jakém prostředí?

Soud si je raději dělá sám. My v rámci sociálního šetření. Pokud tam dítě zastihneme, tak s ním neformálně pohovoříme. Někdy něco zjistíme, někdy ne. Když to trvá delší dobu a nejsou schopni se rodiče domluvit, tak jdou na šetření znovu a domluvíme se s rodičem a už jsou připraveni na to, že s ním budeme hovořit a i dítě je připraveno rodičem na to, že bude mluvit se SP. Nebo si ho zveme k nám na OSPOD, kde máme hernu. Otázky klademe podle toho, co chceme zjistit. Začíná se obecnými otázky, co dělají s tímhle rodičem, co dělají s tím druhým, jaké to tam má, kdo s ním dělá úkoly. Podle toho zjistíme, jak jsou do toho rodiče zapojeni. Je hodně znát, když už jsou děti ovlivněné. 7 letý kluk začne sám říkat, že táta pije pivo (nejsou úměrné jeho věku). Snažíme se doptat, jestli se s ním rodiče baví i o tom druhém.

5. Jak získáváte a hodnotíte informace o rodině? (zdroje: rozhovor s matkou, otcem, šetření v rodině, rozhovor s dítětem)

My dáváme návrh a potom rozhoduje soud. Soud má mnohem větší možnosti, jak si zjistit více. My standardně ze zákona můžeme jít do rodiny, mluvit s rodinnými příslušníky, vyžádat si zprávy od doktora, ze školky. Záleží podle daného případu. Poměry u druhého zjišťujeme, když druhý rodič si na něco stěžuje. Hrozí zde nálepkování ze školy, když si něco zažádá sociálka, tak škola hned řekne, že se něco děje.

6. Mám tady metodické doporučení MPSV pro sociální pracovníky, které uvádí, co by měl sociální pracovník do aktuální zprávy zahrnout a prošetřit. Jednotlivé body Vám přečtu a poprosím Vás o vyjádření, co v praxi prošetřujete, co ne a jakým způsobem.

- a) Prošetřit skutečné poměry v rodině. To znamená navštívit oba rodiče a udělat objektivní posudek a provést šetření o možnostech jejich péče o dítě a nespoléhat se jenom na výpovědi rodičů, kteří navštíví sociálního pracovníka v jeho kanceláři.**

My prošetřujeme poměry tam, kde dítě bydlí nebo kde aktuálně je jenom v našem odboru. Někdy si soud zažádá rovnou o prošetření u obou rodičů- vše je na žádost soudu.

- b) Prošetřit poměru u obou rodičů. Nestačí provést šetření pouze u toho, kdo žádá dítě do výchovy, ale i u druhého rodiče a to z důvodu, aby bylo později možné rozhodnout, který z rodičů má lepší předpoklady pro výchovu dítěte.**

Záleží taky na tom, co si žádá druhý rodič. Když oba chtějí dítě do své péče, tak je to něco jiného.

- c) Prozkoumat možnosti a schopnosti osobní péče o dítě každého z rodičů a zjistit v jak velké míře by se na výchově dítěte podílely ostatní osoby, jako jsou prarodiče, starší sourozenci, nový partner, chůva. Je totiž velmi časté, že rodič požaduje svěřeni dítěte do výchovy, ale ve skutečnosti nemá na osobní péči čas.**

To zjišťuji. Zjišťuju jeho časové možnosti, pracovní dobu. Ptám se na to rodičů, neptám se babičky na potvrzení, jestli to takto je. Případně, jestli tam

figuruje chůva. Často se stává, že rodiče chtějí střídavou péči, ale potom vyplyne, že 5 dní by se o dítě starala babička.

- d) Seznámit se s charakterem pracovní činnosti obou rodičů a s jejich časovými možnostmi. Je zcela zásadní, aby sociální pracovníci byli orientováni v daných rodinných poměrech.**

Ptám se rodičů, jak dlouho jsou v práci, kolik mají volného času. Pracují na směny na HPP, je podnikatel jak si to představuje, kdo dítě vyzvedává, když jste v práci.

- e) Zmapovat bytovou situaci u obou rodičů, možnosti zázemí pro dítě, jeho vlastní pokoj a prostor pro zájmové činnosti.**

Toto vždy. Zjišťuji primárně, jestli má dítě svoji postel, pracovní koutek na úkoly, má místo kde si může hrát.

- f) Pokud má rodič nového partnera, je nutné zjistit jeho vztah k dítěti a vztah dítěte k němu. Pokud s rodičem žijí i děti nového partnera, tak je nezbytné zjistit vzájemný vztah dětí. Toto zjišťování je poměrně časově náročné a vyžaduje pozorování, plánování a pravidelné vyhodnocování informací.**

Zjišťují zase jen od rodičů. Toho partnera se neptám. Není na to čas. Pozorovat jak dítě na partnera reaguje a pokud tam není, tak se ptají i druhého rodiče, jestli ví, že má matka nového přítele, jestli k němu má nějaké námítky. Děti mezi sebou, které nejsou vlastní, když mají společný pokojíček, tak oklikou se ptají, zda to dítěti nevádí.

- g) Snažit se objektivně zjistit přání dítěte, jestli preferuje pobyt u některého z rodičů a z jakého důvodu. Pokusit se zjistit, zda není dítě ovlivňováno jedním z rodičů.**

U dost často případů je, že si podali návrh a dítě už je rok u jednoho z rodičů. Děti se ptají, jak často se vídají s tím druhým. Je těžké zjistit, jestli je dítě ovlivněné nebo ne. V každou dobu se dítě rozhoduje jinak (po víkendu s jedním rodičem, u soudu, po roce co se to řeší). Jsou případy, kdy ta matka popouzela dítě před otcem, aby říkal, že se mu otec nevěnuje. Může dojít až

k úpravě výchovy na základě manipulace rodičem.

- h) V případě, že by se dítě mělo stěhovat v důsledku svěření do výchovy jednomu z rodičů ze svého současného bydliště, tak je velmi důležité zjistit postoj dítěte k této změně a jeho vazbu na prostředí, školu a kamarády.**

Nezjišťuji. U střídavé péče by bylo vhodné, aby bydleli kousek od sebe anebo musí dojít k úpravě.

- i) Pokud by mělo rozhodnutím soudu dojít k rozdělení sourozenců, a to i na základě dohody rodičů, je třeba zjistit postoje obou sourozenců a zmapovat možné dopady v důsledku rozdělení.**

Výjimečně se sourozenci rozdělují. OSPOD to nedoporučuje. Většinou tam, kde to chtějí i samy děti. Zjišťujeme, jak se budou vídat sourozenci mezi sebou, nesmí dojít k tomu, že se úplně separují.

6.1 V případě návrhu na střídavou výchovu je potřeba dle doporučení metodiky velmi pečlivě zjistit také:

- a) Jestli dítě chápe pojem střídavé výchovy a jeho význam, jestli s takovým uspořádáním souhlasí a jestli už již byl podobný model rodiči zkušebně, na krátkou dobu např. O prázdninách, aplikován. Snažit se zjistit, zda má dítě výhrady k takovému uspořádání a pokud ano, tak z jakého důvodu.**

Moc nezjišťuju. Ptám se, jak to teď má a co to pro něj znamená. Když už to rodiče nějak nastaví, tak děti říkají, že mají dva pokojíčky a že chvilku jsou a tam chvilku tam. Jako problém říkají, že se pořád stěhují, že musí mít pořád batůžky.

- b) Postoje obou rodičů ke střídavé výchově. Pokud jeden z rodičů nesouhlasí, tak je potřeba důkladně prozkoumat z jakého důvodu a jaké jiné řešení navrhuje.**

To zjišťuju. Proč neumožňuje otcí víc a jestli existují možnosti pro střídavou péči. Proč s tím nesouhlasí, to může mít různé důvody.

- c) Pečlivě prošetřit obě místa, kde by dítě v případě střídavé výchovy bydlelo, vzdálenost míst, zázemí v obou místech, zda by mělo samostatný**

pokoj nebo část pokoje, jestli by si ponechávalo osobní věci na místě, jakou část věcí by si muselo stěhovat. Důležité je také zjistit, jestli by dítě mohlo docházet do stejné školy, jaká by byla vzdálenost z obou míst, zda by se mohlo věnovat koníčkům, kroužkům, mimoškolním aktivitám stejně v obou místech, pokud ne, jak by byla zajištěna návaznost.

Myslím, že tohle zjišťuju. To napovídá, jakým směrem to půjde, jak to bude se školou, jak si myslí, že dítě bude snášet tu změnu. Kdo bude dítě vozit. Zjišťujeme, jestli rodič, který to má dál bude stíhat vozit dítě do školy nebo jestli se dopraví samo. Je to ale spíše na rodičích, aby si to udělali, tak aby to fungovalo. Trvají na tom, že mají stejné právo jako ten druhý rodič. Ptají se, jak to dítě vnímá a jak to snáší. Zjišťuje se, jak to probíhá teď, jestli brečí, když od rodiče odchází. Děti moc nevnímají to, že něco s sebou berou, ale záleží na tom, jak jim to rodiče vysvětlí, proč to tak musí být. Udělat mu to co nejjednodušší.

- d) Pokud by dítě mělo měnit školu, je potřeba pečlivě zjistit poměry ve škole a postoj k tomuto opatření, zajištění návaznosti výuky, vztah se spolužáky. Sociální pracovník při tomto zjišťování střídavé péče vyhodnocuje, zda je jednání rodičů v zájmu dítěte, a podle toho komunikuje, jedná, podává návrhy a podněty.**

Ne tohle nezjišťuji.

- e) Sociální pracovník se pokusí objektivně zjistit, jak spolu oba rodiče komunikují a zda jsou schopni se domluvit na zajištění střídání a zajistit výměnu informací o dítěti**

Ano, to poznám z jednání s rodiči. S druhým rodičem mluvím většinou po telefonu. U konfliktních rozvodů, tam se to zjistí snadno z toho, jak telefonují a posílají emaily a hází špínu jeden na druhého a sebe jen obhajují. Musím je upozornit na to, že rodiče jsou oba a má možnost si zjistit potřebné informace stejně jako druhý rodič. Rodič by měl být iniciativní.

- 7. Je u Vás v práci k dispozici nějaká metodika, pomocí které se řídíte nebo jednáte podle svých zkušeností a subjektivního pocitu?**

Řídíme se standardy, které jsou. Je to dané zákonem. Standardy kvality práce, Občanským zákonem, metodiky magistrátu. Často i ze zkušeností, ty jsou důležité. Hlavně je potřeba metodika u těch složitých případů, důležité jsou i stanoviska ústavního soudu - bereme si k ruce ty nálezy. Nápomocné je i sdílení případů s kolegy - v rámci porad. Někdy není jasné jak si to ministerstvo nebo magistrát představuje.

8. Myslíte si, že je během rozvodového řízení dostatečně hájen zájem dítěte?

To záleží...neumím odpovědět. Je lepší, když je dítě starší a umí si říct dítě samo, co chce. Určitě rozvod děti poznamená, ale moc do rodiny nevidím. Spíš to vidím, když je to konfliktní rozvod a trvá to několik let, potom už dítě dochází k psychologovi a jsou tam vidět už konkrétní problémy.

9. Máte pocit, že je této oblasti věnovaná dostatečná pozornost? Pokud ne, co by se mělo podle Vás zlepšit?

Na co nemáme kapacity, tak tam odkazujeme jinam. Mohlo by být více služeb. Asistované styky nebo asistence při předávání dětí. Rodiče se dohodnou, ale když se mají vidět v tváři v tvář, tak se to vyhrotí a dochází ke konfliktu a to není pro to dítě dobré. Když rodič brání tomu dítěti a dva roky ho nevidí, tak je náročnější obnovit ten vztah je dobré, když je tam odborník. Na toto jsou neziskovky, je jich málo anebo jsou přehlceny. SP na to nemá kapacitu a musí být nestranný, proto asistovaný doprovod neposkytujeme. Byl by na to dobrý nějaký specialista anebo metodik, který by shrnoval nové vyhlášky a tlumočil to SP a jenom na tuto problematiku by byl dobrý odborník, který by hledal možnosti pomoci a nějaká služba v tomto směru. SP je málo a klientů hodně. Doporučím jim manželské poradny, ty jsou bezplatné, nebo mediace - ty jsou placené, dětské psychology, dětské krizové centra, neziskovky na to předávání. Někdy dobře funguje, že je dobré se obrátit na širší rodinu (babička by mohla být u předávání). Spíš je potřeba individuální přístup nemůžou se tomu věnovat hlouběji. Člověk ví, že jsou nějaké organizace, ale využívá pořád ty stejné. Nemám čas hledat nějaké nové.

10. Říká Vám něco pojem Cochemská praxe?

Ne.

1. Kolik případů, které řešíte, souvisí s rozvodem?

Mám pocit, že zhruba těch 80%.

2. Co je podle Vás konfliktní rozvod?

Rozvod kde rodiče nejsou schopni se domluvit na péči o dítě a o majetek, kde vážne komunikace, a je tam ze strany jednoho nebo i obou nějaká touha po mstě nebo chtít vyhrát nad tím druhým. V případech rozvodu nikdo nemůže vyhrát, protože když jedna strana vyhraje, tak minimálně to dítě prohraje, protože přijde o jednoho z rodičů.

3. Převažují spíše nesporné rozvody nebo ty sporné popřípadě konfliktní?

Převažují více ty nesporné a jejich počet se navýšil. Pomohl tomu nový občanský zákoník.

4. Jak provádíte rozhovor s dítětem? Nejčastější otázky? V jakém prostředí?

Rozhovor provádíme u nás na OSPODU v dětské herně, když soud požádá, tak děláme pohovor v domácnosti u dítěte v domácím prostředí, když je to konfliktní rozvod, tak si děti spíše zveme k sobě na OSPOD. Nastavené to máme tak, aby to dítě dovedli oba dva rodiče. To je zásada, aby jeden neměl pocit, že ten druhý toho využívá. Vždy jsou u pohovoru 2. Pokládání otázek záleží na situaci a každé dítě je jiné. Někdy máme předem připravené otázky v počítači (řízený rozhovor) – neodbočíme od tématu a dítě držíme v jednom směru. Ale když nevíme, co se děje v rodině, tak je lepší pozvolné obcházení přes hračky. Jsou to 2 typy rozhovoru hračky x řízený rozhovor (už víme co se v rodině děje). Není vhodné dělat rozhovor ve škole, ale není to férové vůči rodičům v případě velkého konfliktu nebo týrání, tak potom i ve škole, tam nemá takovou obavu mluvit.

5. Jak získáváte a hodnotíte informace o rodině? (zdroje: rozhovor s matkou, otcem, šetření v rodině, rozhovor s dítětem)

To je složité i širší rodina je tím zasažena. Vycházíme na návrh rodičů, pohovory s rodiči a musí do toho vstoupit to dítě. Se širším okolím nespolupracujeme.

6. Mám tady metodické doporučení MPSV pro sociální pracovníky, které uvádí, co by měl sociální pracovník do aktuální zprávy zahrnout a prošetřit. Jednotlivé body Vám přečtu a poprosím Vás o vyjádření, co v praxi prošetřujete, co ne a jakým způsobem.

- a) **Prošetřit skutečné poměry v rodině. To znamená navštívit oba rodiče a udělat objektivní posudek a provést šetření o možnostech jejich péče o dítě a nespoléhat se jenom na výpovědi rodičů, kteří navštíví sociálního pracovníka v jeho kanceláři.**

My vždy děláme prošetření v rodině a to vždy na žádost soudu. Buď mají rodiče společné bydliště, a když bydlí odděleně, tak soud může žádat jenom v místě bydliště jednoho z rodičů. Vždy se vychází z domácího šetření.

- b) **Prošetřit poměru u obou rodičů. Nestačí provést šetření pouze u toho, kdo žádá dítě do výchovy, ale i u druhého rodiče a to z důvodu, aby bylo později možné rozhodnout, který z rodičů má lepší předpoklady pro výchovu dítěte.**

Ve sporném rozvodu většinou obě domácnosti. Pokud bydlí druhý rodič jinde, tak se žádá příslušný úřad tam, kde bydlí ten druhý rodič. Občas si druhého rodiče prověříme aspoň telefonicky a ptáme se na jeho názor- snažíme se zjistit, jestli bude soulad, anebo nás čeká konflikt.

- c) **Prozkoumat možnosti a schopnosti osobní péče o dítě každého z rodičů a zjistit v jak velké míře by se na výchově dítěte podílely ostatní osoby, jako jsou prarodiče, starší sourozenci, nový partner, chůva. Je totiž velmi časté, že rodič požaduje svěření dítěte do výchovy, ale ve skutečnosti nemá na osobní péči čas.**

To se zjišťuje z pohovorů s rodiči, protože jeden z rodičů to uvede. Maminka řekne, že tatínek je pořád v práci. Není na tohle prostor, nezkoumáme pracovní dobu rodičů.

- d) **Seznámit se s charakterem pracovní činnosti obou rodičů a s jejich časovými možnostmi. Je zcela zásadní, aby sociální pracovníci byli orientováni v daných rodinných poměrech.**

Není na to čas. Ptáme se na profese a na výdělky- to dokládají soudu, že je to opravdu takto.

Zmapovat bytovou situaci u obou rodičů, možnosti zázemí pro dítě, jeho vlastní pokoj a prostor pro zájmové činnosti.

Ano vždy. I u nesporného rozvodu se chodíme dívat také. Děláme neohlášené šetření. Chodí se spíše večer anebo ráno.

- e) **Pokud má rodič nového partnera, je nutné zjistit jeho vztah k dítěti a vztah dítěte k němu. Pokud s rodičem žijí i děti nového partnera, tak je nezbytné zjistit vzájemný vztah dětí. Toto zjišťování je poměrně časově náročné a vyžaduje pozorování, plánování a pravidelné vyhodnocování informací.**

Na toto není prostor, ale bylo by to optimální.

- f) **Snažit se objektivně zjistit přání dítěte, jestli preferuje pobyt u některého z rodičů a z jakého důvodu. Pokusit se zjistit, zda není dítě ovlivňováno jedním z rodičů.**

Pohovory s dětmi se dělají, ale jestli je dítě ovlivněno to se málo kdy pozná. To by muselo být hodně zásadní, aby to šlo poznat. Dá se to někdy poznat z reakce dítěte. Snažíme se dítěte postupně ptát, jak tráví čas s rodiči, co se mu líbí a nelíbí, jaký pokojíček má u tatínka. Některé děti jsou hodně spontánní. Někdy jsou děti moc rády, že to všechno můžou někomu říct a někomu se svěřit - někomu u koho mají pocit, že jim chce pomoc. Mají potřebu o tom mluvit. Začíná se jejich zájmy a potom se jde k jádru věci.

- g) **V případě, že by se dítě mělo stěhovat v důsledku svěřením do výchovy jednomu z rodičů ze svého současného bydliště, tak je velmi důležité zjistit postoj dítěte k této změně a jeho vazbu na prostředí, školu a kamarády.**

Tohle vůbec neprovádím. Není na to čas.

- h) **Pokud by mělo rozhodnutím soudu dojít k rozdělení sourozenců, a to i na základě dohody rodičů, je třeba zjistit postoje obou sourozenců a zmapovat možné dopady v důsledku rozdělení.**

Naše oddělení je zásadně proti rozdělování sourozenců. Pokud na tom rodiče trvají. Mluvíme o tom s dětmi a potom také chceme, aby se k tomu vyjádřil znalec. Někdy jsou děti už tak naočkované od těch rodičů, že říkají, že to chtějí taky to rozdělení. Rozdělit sourozence není optimální řešení. Když se rozpadá rodina, tak sourozenecký vztah je to jediné, co zůstává.

6.1 V případě návrhu na střídavou výchovu je potřeba dle doporučení metodiky velmi pečlivě zjistit také:

- f) Jestli dítě chápe pojem střídavé výchovy a jeho význam, jestli s takovým uspořádáním souhlasí a jestli už již byl podobný model rodiči zkušebně, na krátkou dobu např. O prázdninách, aplikován. Snažit se zjistit, zda má dítě výhrady k takovému uspořádání a pokud ano, tak z jakého důvodu.**

Ptáme se při pohovoru s dítětem. Ten pojem nejsou schopni pochopit a většinou po střídavé péči přijdou s tím, že to takhle funguje a že jsou na to zvyklé. Maminky chtějí výlučnou péči a tatínkové střídavou.

- g) Postoje obou rodičů ke střídavé výchově. Pokud jeden z rodičů nesouhlasí, tak je potřeba důkladně prozkoumat z jakého důvodu a jaké jiné řešení navrhuje.**

Tohle zkoumá soud během soudního řízení.

- h) Pečlivě prošetřit obě místa, kde by dítě v případě střídavé výchovy bydlelo, vzdálenost míst, zázemí v obou místech, zda by mělo samostatný pokoj nebo část pokoje, jestli by si ponechávalo osobní věci na místě, jakou část věcí by si muselo stěhovat. Důležité je také zjistit, jestli by dítě mohlo docházet do stejné školy, jaká by byla vzdálenost z obou míst, zda by se mohlo věnovat koníčkům, kroužkům, mimoškolním aktivitám stejně v obou místech, pokud ne, jak by byla zajištěna návaznost.**

Něco zjišťujeme a něco soud. Zjišťujeme vzdálenost, kamarády, zázemí u obou rodičů. Když je to rozumná střídavá péče, tak rodiče bydlí blízko sebe a dítě mohlo chodit do stejné školy. Když je to mimo prahu, tak je problém se školou, ale od roku 2012 podle školského zákona je možné, aby dítě měnilo školu během roku. Dítě ztrácí kontinuitu, může se stát obětí šikany. Návrhy maminek na výlučnou péči jsou hlavně také kvůli placení výživného. Maminky chtějí tatínkovi ublížit tím, že mu odeprou péči o dítě a tatínkové chtějí mamince ublížit tím, že nezaplatí výživné. Ale samozřejmě nejvíce ublíží tomu dítěti.

- i) Pokud by dítě mělo měnit školu, je potřeba pečlivě zjistit poměry ve škole a postoj k tomuto opatření, zajištění návaznosti výuky, vztah se spolužáky.**

Sociální pracovník při tomto zjišťování střídavé péče vyhodnocuje, zda je jednání rodičů v zájmu dítěte, a podle toho komunikuje, jedná, podává návrhy a podněty.

Na toto není vůbec čas. Toto by šlo, kdybychom na tom byli jako v Německu, že jsme měli méně případů.

j) Sociální pracovník se pokusí objektivně zjistit, jak spolu oba rodiče komunikují a zda jsou schopni se domluvit na zajištění střídání a zajistit výměnu informací o dítěti

To se zjistí z komunikace s rodiči. A to jak mluví o tom druhém rodiči. OSPOD je pro rodiče dostupný více než soud a vylévají si na ně vztek. Vykonáváme zprostředkovaně státní správu, ale sídlí v prostorách samosprávy a mají pocit, že musí vycházet vstříc občanům, ale v tomto případě to nejde.

7. Je u Vás v práci k dispozici nějaká metodika, pomocí které se řídíte nebo jednáte podle svých zkušeností a subjektivního pocitu?

Ano, ale už se řídíme spíše zkušeností. Vycházíme z metodik MPSV, seminářů, samostudia, judikátů. Webové stránky otců podnikatelů.

8. Myslíte si, že je během rozvodového řízení dostatečně hájen zájem dítěte?

Optimální by bylo, že by dítě v opatrovnickém řízení zastupoval advokát a soc. pracovníci by šetřili poměry, vypovídali o té rodině, ale nebyli by účastníkem řízení za to dítě, protože je pravda, že u sporného rozvodu jsou rodiče vybaveni právníky a soc. pracovníci prostě právníci nejsou. OSPOD by měl vystupovat jako ten informační článek o té rodině bez zodpovědnosti za to rozhodnutí, to by měl vyhodnotit ten právník.

9. Máte pocit, že je této oblasti věnovaná dostatečná pozornost? Pokud ne, co by se mělo podle Vás zlepšit?

Veřejnost a média- pořád nás vykresluje ve hrozném a negativním obraze. Vždy vystupuje negativně, i když zodpovědnost ležela na někom jiném. Tohle je problém MPSV a měl by dělat tiskovky nebo něco čím osvětlí práci soc. pracovníka. A lidí,

kteří jsou v konfliktním rozvodu, tak tyhle zprávy potom využívají ke svému prospěchu.

10. Říká Vám něco pojem Cochemská praxe?

ANO, tento pojem znám.

Respondent č. 4

1. Kolik případů, které řešíte, souvisí s rozvodem?

Případů, které řešíme, je hodně. Z toho s rozvodem souvisí drtivá většina cca 90% případů, ze kterých 60% tvoří rozvody a 40% rozchody nesezdaných rodičů. I u těch je třeba intervence sociálního pracovníka především proto, aby proces nepoznamenal dítě, které za rozchod rodičů nikterak nemůže.

2. Co je podle Vás konfliktní rozvod?

Pod pojmem konfliktní rozvod si představím situaci, pokud rodiče nejsou schopni se domluvit na záležitostech, které s rozpadem manželství souvisí (například péče o dítě, bydlení a majetkové vyrovnání). Konflikt jako takový jde ruku v ruce s neshodami a hádkami o úpravu poměrů, které se mohou odrazit na psychické stránce dítěte, jehož rodiče se rozcházejí.

3. Převažují spíše nesporné rozvody nebo ty sporné popřípadě konfliktní?

Převažují případy, kdy se rodiče společně dohodnou, tedy nesporné rozvody (můžeme však posuzovat jen otázku péče o dítě, neboť majetkové vyrovnání neřešíme, tam může ke konfliktům docházet i u párů, které se na péči o dítě dohodli). Konfliktních rozvodů je tedy méně, ale naopak vyžadují větší nasazení pracovníka.

4. Jak provádíte rozhovor s dítětem? Nejčastější otázky? V jakém prostředí?

V prostředí co nejpřirozenějším pro dítě, v uvolněné atmosféře. Často pohovory probíhají v domácím prostředí, ale v případě vyhrocených sporů mezi rodiči probíhá rozhovor i na půdě OSPOD bez přítomnosti rodičů. Na rozhovor si připravujeme základní body, které chceme s dítětem probrat, k nimž se postupně dostáváme, rozhovor je spontánní, hodně improvizujeme, dítě si při rozhovoru kreslí, prohlíží obrázky apod., aby se cítilo uvolněně. Rozhovor je zahájen otázkami na školku/školu, kamarády, co dítě baví atd. Poté jsou vkládány nenásilnou formou otázky, na které potřebujeme znát odpovědi – musí se také dostat k odpovědi, u kterého rodiče by dítě chtělo v budoucnu bydlet. U starších dětí se jde přímo k jádru věci, což pro dítě také nemusí být úplně vhodné – záleží individuálně na každém dítěti, někdy starší děti mohou být také citlivé v otázce rozvodu rodičů. Rozhovory jsou individuální také dle potřeb, rodinné situace atd.

5. Jak získáváte a hodnotíte informace o rodině? (zdroje: rozhovor s matkou, otcem, šetření v rodině, rozhovor s dítětem)

Záleží na povaze rozvodu, pokud se jedná o konfliktní rozvod, je na místě větší spolupráce s rodinou a získávání informací. Ty získáváme z mnoha zdrojů, např. provádíme rozhovory s matkou, otcem, příp. i s širším okolím dítěte jako například s prarodiči, tetami, dalšími dětmi v rodině a podobně. Provádí se sociální šetření v rodině a v první řadě se vyslechne dítě s ohledem na jeho rozumový vývoj. Spolupracuje se školou např. můžu si vyžádat zpráva školy nebo školky, kterou dítě navštěvuje. Také pokud je třeba, může se vyžádat zpráva od praktického/jiného lékaře, nestátních neziskových organizací působících v místě bydliště dítěte a dalších spolupracujících subjektů, které jsou v interakci s dítětem.

6. Mám tady metodické doporučení MPSV pro sociální pracovníky, které uvádí, co by měl sociální pracovník do aktuální zprávy zahrnout a prošetřit. Jednotlivé body Vám přečtu a poprosím Vás o vyjádření, co v praxi prošetřujete, co ne a jakým způsobem.

a) Prošetřit skutečné poměry v rodině. To znamená navštívit oba rodiče a udělat objektivní posudek a provést šetření o možnostech jejich péče o dítě a nespoléhat se jenom na výpovědi rodičů, kteří navštíví sociálního pracovníka v jeho kanceláři.

Na našem pracovišti probíhají šetření u obou rodičů a probírá se s nimi, jak by bylo dobré dál postupovat a zajistit péči o dítě. Snažíme se provést šetření vždy u obou rodičů, vyslechnout je, bohužel někdy na to nezbývá čas a také máme limitované kapacity. Víím ale, že pro celkový přehled situace je rozhodně lepší nespoléhat se jen na to, co řeknou rodiče v kanceláři sociálního pracovníka.

b) Prošetřit poměry u obou rodičů. Nestačí provést šetření pouze u toho, kdo žádá dítě do výchovy, ale i u druhého rodiče a to z důvodu, aby bylo později možné rozhodnout, který z rodičů má lepší předpoklady pro výchovu dítěte.

Co se týče šetření při konfliktním rozvodu u druhého rodiče, snažíme se ho zajistit, i když bydlí v jiném městě a provádíme jej dožadáním u příslušného

OSPOD ve městě, kde bydlí druhý rodič. Zjišťuje se například, zda by mělo dítě u druhého rodiče „svůj“ pokoj nebo koutek na hraní/učení.

- c) Prozkoumat možnosti a schopnosti osobní péče o dítě každého z rodičů a zjistit v jak velké míře by se na výchově dítěte podílely ostatní osoby, jako jsou prarodiče, starší sourozenci, nový partner, chůva. Je totiž velmi časté, že rodič požaduje svěření dítěte do výchovy, ale ve skutečnosti nemá na osobní péči čas.**

V této věci zjišťujeme možnosti a schopnosti rodiče osobně pečovat o dítě a snažíme se určit, zda by se rodič po svěření dítěte do péče o něj skutečně staral. Také je třeba zmapovat širší okolí dítěte, nového partnera či možnosti někoho, kdo by se o dítě staral, pokud by rodič nemohl. Ale na toto většinou není čas.

- d) Seznámit se s charakterem pracovní činnosti obou rodičů a s jejich časovými možnostmi. Je zcela zásadní, aby sociální pracovníci byli orientováni v daných rodinných poměrech.**

Snažíme se zjistit pomocí dotazu na zaměstnání a pracovní dobu, což je v této oblasti zásadní, věříme tomu, co nám sdělí rodiče. Rodinné poměry zkoumáme k prospěchu dítěte, ale ne vždy to zkoumáme.

- e) Zmapovat bytovou situaci u obou rodičů, možnosti zázemí pro dítě, jeho vlastní pokoj a prostor pro zájmové činnosti.**

Ano, to je samozřejmostí. Zjišťujeme bydlení u rodičů a zázemí dítěte, zda si má kde hrát nebo se učit, jak jsem uvedla výše. Je nutné, aby dítě mělo svůj vlastní prostor a soukromí. Rodičům někdy může být toto šetření nepříjemné, nýbrž je to nutné.

- f) Pokud má rodič nového partnera, je nutné zjistit jeho vztah k dítěti a vztah dítěte k němu. Pokud s rodičem žijí i děti nového partnera, tak je nezbytné zjistit vzájemný vztah dětí. Toto zjišťování je poměrně časově náročné a vyžaduje pozorování, plánování a pravidelné vyhodnocování informací.**

Ne, toto nezjišťuji.

- g) Snažit se objektivně zjistit přání dítěte, jestli preferuje pobyt u některého z rodičů a z jakého důvodu. Pokusit se zjistit, zda není dítě ovlivňováno jedním z rodičů.**

Snažíme se zjistit přání v rozhovorech s dítětem. Někdy chce být dítě s oběma rodiči, tak je třeba zkoumat, u kterého rodiče se cítí lépe. Pokud se nám dítě jeví ovlivněné jedním z rodičů, provádí se znalecké posudky. Osobně se mi nelíbí, že rodiče jsou schopni takto své dítě ovlivňovat, ale co s tím my jako pracovníci OSPOD zmůžeme, my musíme pracovat se vzniklou situací tak, jak je. V rámci rozhovoru s dítětem se musíme zaměřit na otázku preference pobytu u rodičů a zjistit, kde chce dítě být a s kým. Vše se snažíme zjistit taktně a s trpělivostí.

- h) V případě, že by se dítě mělo stěhovat v důsledku svěřeni do výchovy jednomu z rodičů ze svého současného bydliště, tak je velmi důležité zjistit postoj dítěte k této změně a jeho vazbu na prostředí, školu a kamarády.**

V případě stěhování je nutné pečlivě promluvit s dítětem a oběma rodiči a zjistit, jak se k tomu všichni zúčastnění staví. Je potřeba zohlednit vazbu dítěte na kamarády, školu, prostředí a jednat v zájmu dítěte. Postup se liší případ od případu, tam kde dítě spíše chce k rodiči, který bydlí jinde, probíhá to snadněji než tam, kde je dítě nerozhodné a dost dobře nerozumí tomu, co se děje. Stěhování by mělo proběhnout v tempu, jaké dítěti vyhovuje a mělo by si s sebou vzít všechny věci, které má rád.

- i) Pokud by mělo rozhodnutím soudu dojít k rozdělení sourozenců, a to i na základě dohody rodičů, je třeba zjistit postoje obou sourozenců a zmapovat možné dopady v důsledku rozdělení.**

U nás se snažíme sourozence nerozdělovat, pokud je to však nezbytné, samozřejmě jejich názor zjišťujeme. Informujeme je o možných důsledcích rozdělení, o důvodu, proč se tak děje a snažíme se hledat i pozitiva, která s tím mohou být spojena, že se budou moci sourozenci navštěvovat, a že není všem dnům konec. Pokud dítě situaci nezvládá dobře, můžeme poskytnout návazné služby psychologa a další.

6.1 V případě návrhu na střídavou výchovu je potřeba dle doporučení metodiky

velmi pečlivě zjistit také:

- k) Jestli dítě chápe pojem střídavé výchovy a jeho význam, jestli s takovým uspořádáním souhlasí a jestli už již byl podobný model rodiči zkušebně, na krátkou dobu např. o prázdninách, aplikován. Snažit se zjistit, zda má dítě výhrady k takovému uspořádání a pokud ano, tak z jakého důvodu.**

Pokud je dítě ve střídavé výchově, promluvíme s ním o tom, co to znamená, a zjišťujeme pomocí rozhovoru, zda s uspořádáním souhlasí, co si přeje změnit nebo zanechat tak, jak je. Rozhovor je přizpůsobený věku dítěte, jak jsem uváděla výše a cílem je dítěti pomoci najít to, co by pro něj bylo nejvíce vhodné. To se může také zjišťovat tehdy, než je střídavá výchova nařízena. Případně mohou být zpracovány i znalecké posudky.

- l) Postoje obou rodičů ke střídavé výchově. Pokud jeden z rodičů nesouhlasí, tak je potřeba důkladně prozkoumat z jakého důvodu a jaké jiné řešení navrhuje.**

My provádíme rozhovor s rodiči o tom, co si myslí o střídavé výchově a jestli ji vidí jako vhodnou volbu péče o dítě. Stává se velmi často, že jeden z rodičů nesouhlasí (zejména matka, neboť chce mít dítě ve výlučné péči), v případě takových sporů jsou vypracovány znalecké posudky s cílem zjištění vhodnosti střídavé výchovy.

- m) Pečlivě prošetřit obě místa, kde by dítě v případě střídavé výchovy bydlelo, vzdálenost míst, zázemí v obou místech, zda by mělo samostatný pokoj nebo část pokoje, jestli by si ponechávalo osobní věci na místě, jakou část věcí by si muselo stěhovat. Důležité je také zjistit, jestli by dítě mohlo docházet do stejné školy, jaká by byla vzdálenost z obou míst, zda by se mohlo věnovat koníčkům, kroužkům, mimoškolním aktivitám stejně v obou místech, pokud ne, jak by byla zajištěna návaznost.**

Výše jsem uvedla, že bydliště obou rodičů prošetřujeme. Také tedy zázemí, školu a možnosti trávení volného času. Pokud tak není, snažíme se domluvit s rodiči na tom, aby toto zajistili a dítě tak nepřišlo o to, co má rádo a co ho baví. Důležité je nezpřetrhat vazby s kamarády, se kterými se dítě stýká, anebo zajistit, aby je mohlo navštěvovat i po stěhování.

- n) Pokud by dítě mělo měnit školu, je potřeba pečlivě zjistit poměry ve škole a postoj k tomuto opatření, zajištění návaznosti výuky, vztah se spolužáky. Sociální pracovník při tomto zjišťování střídavé péče vyhodnocuje, zda je jednání rodičů v zájmu dítěte, a podle toho komunikuje, jedná, podává návrhy a podněty.**

Ano, máte pravdu, toto však bývá často problém, protože osnovy škol jsou různé, proto na rodiče apelujeme, aby se vyvarovali střídání dvou škol, je to pro dítě velmi zatěžující (dva kolektivy, dvojce osnovy, dvojce kroužky, dvě třídní učitelky...). Musí si zvykat na zcela nové věci, což pro dítě, kterému se rozvádějí rodiče, není snadné! Snažíme se, aby se jeden z rodičů přestěhoval blíže dítěti a druhému rodiči, aby nemuselo dítě navštěvovat dvě různé školy. Ale blíže tuto skutečnost nezkoumáme.

- o) Sociální pracovník se pokusí objektivně zjistit, jak spolu oba rodiče komunikují a zda jsou schopni se domluvit na zajištění střídání a zajistit výměnu informací o dítěti**

Toto je velmi zásadní aspekt pro střídavou výchovu a prošetřujeme jej skutečně velmi podrobně. Zaměřujeme se na komunikaci mezi nimi a na to, jak spolu rodiče vycházejí při probírání záležitostí týkajících se dítěte. Měli by se snažit o hladký průběh bez hádek, ale v praxi to může chodit rozdílně, to mi je jasné.

- 7. Je u Vás v práci k dispozici nějaká metodika, pomocí které se řídíte nebo jednáte podle svých zkušeností a subjektivního pocitu?**

Řídíme se platnými zákony a metodikami, účastníme se pravidelných školení a kurzů, které jsou zrovna nabízeny. Svou roli samozřejmě hrají i zkušenosti v této práci, které jsou nadmíru potřeba. Na prvním místě při práci v konfliktním rozvodu je objektivita a individuální přístup směrem k dítěti i rodičům a všem zúčastněným.

- 8. Myslíte si, že je během rozvodového řízení dostatečně hájen zájem dítěte?**

Myslím, že z naší strany ano, přičemž apelujeme především na rodiče, kteří jsou ve sporu, aby si to i oni uvědomili. To je první krok k dosažení dobré spolupráce a zajištění psychické pohody dítěte. Bohužel ale rozvodové řízení je náročné a dítě

potřebuje někoho, kdo jeho zájmy bude chránit, zastane se ho a vždy ho vyslechne. Jen tak se rozvod nezapíše jako nepříjemná událost v životě dítěte.

9. Máte pocit, že je této oblasti věnovaná dostatečná pozornost? Pokud ne, co by se mělo podle Vás zlepšit?

Myslím, že spíše ano, nemám moc výhrad. Snad jen zlepšit práci nebo služby určené rodině v rozvodu. Důležité je vysvětlovat rodičům, že pokud jednou společně počali dítě, tak je to závazek na celý život, doporučuji spíše pracovat s rodiči, aby si vztek nevylévali na dítěti. My ve své agendě toto neobsáhneme.

10. Říká Vám něco pojem Cochemská praxe?

Neříká.

Respondent č. 5

1. Kolik případů, které řešíte, souvisí s rozvodem?

Nevím, ale hrubým odhadem bych řekla, že tak kolem 70% tvoří případy, kde se řeší rozvod rodičů. V některých případech se s rozvody pojí ještě i jiné problémy. Některé rodiče řeší i záškoláctví svých dětí a například to dávají za vinu jeden druhému, že ho špatně vychovávají.

2. Co je podle Vás konfliktní rozvod?

Když se dva rodiče mezi sebou nedokážou dohodnout vůbec na tom, jak to bude vypadat, až se rozvedou. Jsou to pro mě rodiče, kteří hlavně řeší své osobní problémy, ale vůbec jim nejde o jejich dítě/děti. Nebo ne vůbec, ale rozhodně to není v jejich prioritním zájmu. Rodiče si někdy volí „dravé“ právníky, kteří je zastupují, a proto se někdy bohužel dočkáme u soudu spíše dramatického vystoupení, než důstojného vyřízení rozvodového řízení. Nikdy to není ideální, rozvod není jednoduchý nikdy, ale jsme rádi za každý případ, kdy jsou rodiče rozumní a dokážou najít společná řešení.

3. Převažují spíše nesporné rozvody nebo ty sporné popřípadě konfliktní?

Převažují díky bohu nesporné rozvody tak v 70% všech rozvodů, zbytek patří sporným, ale jeden sporný vydá za několik nesporných vzhledem k času a náročnosti.

4. Jak provádíte rozhovor s dítětem? Nejčastější otázky? V jakém prostředí?

Rozhovor provádíme na žádost soudu a to nejčastěji v kanceláři sociálního pracovníka. O provedení pohovoru vyrozumíme oba rodiče a oba se mohou v daném termínu dostavit. S dítětem pak děláme pohovor bez přítomnosti rodičů a rodičům podáme na závěr zprávu o průběhu pohovoru. Ptáme se například, co s rodiči ve volném čase podnikají, zda se aktivit účastní oba rodiče nebo spíše jen jeden, a jaký z nich; s kým dělají domácí úkoly; kdo ho vodí do nebo ze školy/školky; s kým chodí například k paní doktorce, s kým chodí nakupovat oblečení atd. Dbáme na to, aby ten rozhovor byl uzpůsoben věku dítěte. Těžké je to v okamžiku, kdy je dítě v pubertě a rodiče tzv. odsouvá na druhou kolej, rozvod pro ně může být zklamáním či selháním rodičů, proto je těžké posuzovat jejich reakce na rodiče, když každou chvíli ho „štve“ někdo jiný.

5. Jak získáváte a hodnotíte informace o rodině? (zdroje: rozhovor s matkou, otcem, šetření v rodině, rozhovor s dítětem)

Podle uvedených zdrojů, případně si vyžádáme zprávu od dětského lékaře, ze školy apod. Pokud jde, ale o sporné nebo konfliktní rozvody, obracíme se též i na policii a snažíme se spolupracovat s více subjekty zároveň. Nemůžeme dát jen na to, co vypozerujeme, protože rodiče se často snaží být velmi strojení a „házet“ špatnosti na toho druhého. Musíme posuzovat s více zdrojů.

6. Mám tady metodické doporučení MPSV pro sociální pracovníky, které uvádí, co by měl sociální pracovník do aktuální zprávy zahrnout a prošetřit. Jednotlivé body Vám přečtu a poprosím Vás o vyjádření, co v praxi prošetřujete, co ne a jakým způsobem.

- a) Prošetřit skutečné poměry v rodině. To znamená navštívit oba rodiče a udělat objektivní posudek a provést šetření o možnostech jejich péče o dítě a nespoléhat se jenom na výpovědi rodičů, kteří navštíví sociálního pracovníka v jeho kanceláři.**

Ano, ale navštěvujeme mnohdy pouze jednoho z rodičů, u nesporných rozvodů. Člověk, který dělá tuto práci, tak subjektivní pocity musí pryč. Je dobré se držet instinktu, nesmí však ovlivnit šetření apod. Do zpráv ze šetření to nepatří, musíme být objektivní. Při šetření zjišťujeme možnosti péče o dítě a probíráme rodinné poměry blíže.

- b) Prošetřit poměru u obou rodičů. Nestačí provést šetření pouze u toho, kdo žádá dítě do výchovy, ale i u druhého rodiče a to z důvodu, aby bylo později možné rozhodnout, který z rodičů má lepší předpoklady pro výchovu dítěte.**

Pokud oba chtějí o dítě pečovat, tak to tak děláme vždy. Jinak vždy u toho, u koho dítě zůstane na základě dohody v péči. Správně by se měly prošetřit poměry u obou rodičů nebo alespoň s oběma rodiči hovořit. Někdy je však těžké vzhledem k časové tísní navštívit obě domácnosti. Ale toto je hodně individuální – případ od případu.

- c) Prozkoumat možnosti a schopnosti osobní péče o dítě každého z rodičů a zjistit v jak velké míře by se na výchově dítěte podílely ostatní osoby - jako jsou prarodiče, starší sourozenci, nový partner, chůva. Je totiž velmi časté, že rodič požaduje svěřeni dítěte do výchovy, ale ve skutečnosti nemá na osobní péči čas.**

Ano, to je předmětem šetření. Pokud se opět jedná o sporné řízení, kdy například rodiče často poukazují na neschopnost druhého rodiče se starat, rozhodně zjišťujeme i podíly na výchově ostatních členů rodiny, či nových partnerů, prarodičů. Pokud prověříme a nezjistíme žádné nedostatky, pak nemáme důvod toto napadat, že ve skutečnosti rodič nemá čas a po rozvodu nemáme jak prověřit skutečnost. Muselo by přijít udání.

- d) Seznámit se s charakterem pracovní činnosti obou rodičů a s jejich časovými možnostmi. Je zcela zásadní, aby sociální pracovníci byli orientováni v daných rodinných poměrech.**

Ano, rozhodně a hlavně zjišťujeme časový rozsah jejich každodenních agend, abychom dokázali posoudit, jak opravdu jsou schopni se o dítě sami starat, aniž by dítě jakkoli strádalo. Pokud si nejsme jisti pravdivostí, můžeme požádat o součinnost školu a také se ptáme dítěte.

- e) Zmapovat bytovou situaci u obou rodičů, možnosti zázemí pro dítě, jeho vlastní pokoj a prostor pro zájmové činnosti.**

Ano. Chceme vidět, kde dítě tráví volný čas, když je doma, zda si má kde a s čím hrát, kde spí. Často se zaměřují na hygienu a bezpečnost prostředí, ve kterém se zdržuje. Při střídané péči je zejména zcela běžné, že to zkoumáme u obou rodičů.

- f) Pokud má rodič nového partnera, je nutné zjistit jeho vztah k dítěti a vztah dítěte k němu. Pokud s rodičem žijí i děti nového partnera, tak je nezbytné zjistit vzájemný vztah dětí. Toto zjišťování je poměrně časově náročné a vyžaduje pozorování, plánování a pravidelné vyhodnocování informací.**

Toto vždy neprověřuji. Jak říkáte, je to časově velice náročné a také je dost často možné, že děti partnerů, nejsou zrovna nadšené z nového přírůstku v rodině a chovají se často s negativním postojem, ale je to samozřejmě také dost individuální. Důkladnější pozorování si tedy žádají hlavně rodiny, kde nový partner rodiče již má děti.

- g) Snažit se objektivně zjistit přání dítěte, jestli preferuje pobyt u některého z rodičů a z jakého důvodu. Pokusit se zjistit, zda není dítě ovlivňováno jedním z rodičů.**

Ano zjišťujeme, ale šetrně. Nejde se dítěte narovinu zeptat, u koho chtějí být, může to být pro ně traumatické, mohou mít i pocit, že mohou odpovědět špatně, což samozřejmě v tomto případě by žádná odpověď nebyla špatná. Chceme, aby nám děti řekli, kde se cítí dobře, ale u sporných rozvodů může taky nastat situace, kdy dítě počítá s těmito otázkami a odpoví tak, jak jim řekl rodič – pod pohrůzkou, nebo naopak pod záminkou odměny. Není ale jednoduché tyhle figle rodičů rozpoznat. Snažíme se tedy spíš oklikami zjistit, kde by si přály být, ale zjistit to není opravdu jednoduché, tedy pokud nám to sami nechtějí sdělit, to se však často nestává. Děti, zejména malé, mají rádi oba rodiče. Pokud ale zjistíme, že by bylo dobré, aby tuto situaci zhodnotil někdo jiný, využijeme dětského psychologa, který vypracuje znalecký posudek, není to ale levná záležitost a takový posudek může trvat několik měsíců. Těžko pak říci, jestli toto je opravdu v zájmu dítěte.

- h) V případě, že by se dítě mělo stěhovat v důsledku svěření do výchovy jednomu z rodičů ze svého současného bydliště, tak je velmi důležité zjistit postoj dítěte k této změně a jeho vazbu na prostředí, školu a kamarády.**

Ne na toto není prostor. Ačkoliv se běžné říká, že malé dítě je více méně přizpůsobivé změnám a dokáže se rychle aklimatizovat, některé děti si hůř zvykají na nové prostředí a hledají třeba nové kamarády. Některým dětem nevádí, že jsou nějaký čas na jednom místě a někdy zase na jiném. Buď to to snáší dobře, nebo ne. Můžeme pak rodičům doporučit, že pokud by to dítě snášelo opravdu špatně než přepokládalo i samo dítě, můžou navštívit psychologa, který si s dítětem o tom pohovoří a poradí. Někdy jde o banality, které stačí s dítětem probrat a je vše v pořádku.

- i) Pokud by mělo rozhodnutím soudu dojít k rozdělení sourozenců, a to i na základě dohody rodičů, je třeba zjistit postoje obou sourozenců a zmapovat možné dopady v důsledku rozdělení.**

Ano, zjišťujeme postoje všech, avšak tato situace nastává opravdu výjimečně, spíše vůbec, snažíme se tomuto opravdu vyvarovat. Pokud ale k obávanému rozdělení dojde, dbáme na hladký průběh rozdělení, dětem vysvětlujeme, proč se tak děje a jestli s tím vším souhlasí. Je třeba s dětmi probrat možné dopady situace, a pokud na to sami nestačíme, můžeme se obrátit na psychologa či jiné služby určené dětem v této situaci.

6.1 V případě návrhu na střídavou výchovu je potřeba dle doporučení metodiky velmi pečlivě zjistit také:

- a) Jestli dítě chápe pojem střídavé výchovy a jeho význam, jestli s takovým uspořádáním souhlasí a jestli už již byl podobný model rodiči zkušebně, na krátkou dobu např. O prázdninách, aplikován. Snažit se zjistit, zda má dítě výhrady k takovému uspořádání a pokud ano, tak z jakého důvodu.**

Ano, dítěti se snažíme vysvětlit, co to znamená a hlavně, co to značí pro něj osobně. Vše je třeba přizpůsobit věku dítěte a jednat s ním šetrně v tak choulostivé záležitosti. Je jasné, že pokud je dítě malinké, nebudeme mu definovat střídavou výchovu, ale řekneme mu, co bude následovat a proč a že ho oba rodiče mají rádi, i když spolu teď nebudou bydlet. Starších dětí se poptáme, zda s uspořádáním souhlasí a jestli se tak někdy v rodině už stalo. Pokud má výhrady, vyslechneme je, probereme s rodiči a zvolíme nejlepší postup v zájmu dítěte.

- b) Postoje obou rodičů ke střídavé výchově. Pokud jeden z rodičů nesouhlasí, tak je potřeba důkladně prozkoumat z jakého důvodu a jaké jiné řešení navrhuje.**

Ano, samozřejmě se ptáme rodičů, jak se staví ke střídavé výchově a pokud nesouhlasí, tak zjišťujeme, co jim vadí a jaké řešení by navrhovali. Je třeba se o tomto bavit, ještě než je střídavá péče nařízena a proto se s nimi o tom bavíme dříve.

- c) Pečlivě prošetřit obě místa, kde by dítě v případě střídavé výchovy bydlelo, vzdálenost míst, zázemí v obou místech, zda by mělo samostatný pokoj nebo část pokoje, jestli by si ponechávalo osobní věci na místě, jakou část věcí by si muselo stěhovat. Důležité je také zjistit, jestli by dítě mohlo docházet do stejné školy, jaká**

by byla vzdálenost z obou míst, zda by se mohlo věnovat koníčkům, kroužkům, mimoškolním aktivitám stejně v obou místech, pokud ne, jak by byla zajištěna návaznost.

Často je střídavá péče realizována v předškolním věku, kdy dvě MŠ nejsou až takový problém. V případě ZŠ, kdy má každá škola jiné vzdělávací plány, již nastávají komplikace. Rovněž vznikají problémy v oblasti mimoškolních aktivit, kontaktů s vrstevníky, kdy si dítě musí zvykat na nový kolektiv i ve škole a také na úplně nové prostředí. Pak je třeba zvážit, zda nepodat nový návrh na úpravu péče nezletilého dítěte. Je nutné se zabývat tím, aby dítě prospívalo, neztratilo kontakt s kamarády, se kterými se doposavad stýkalo a trávilo volný čas. Je tedy dobré hledat alternativy v blízkosti původního místa bydliště nebo nalézt nové v místě, kam se musí dítě stěhovat. Spoustu toho ověřuji, ale úplně vše ne.

- d) Pokud by dítě mělo měnit školu, je potřeba pečlivě zjistit poměry ve škole a postoj k tomuto opatření, zajištění návaznosti výuky, vztah se spolužáky. Sociální pracovník při tomto zjišťování střídavé péče vyhodnocuje, zda je jednání rodičů v zájmu dítěte, a podle toho komunikuje, jedná, podává návrhy a podněty.**

Ne toto je v gesci rodičů. Rodiče jsou v tuto chvíli tím článkem, který by měl zafungovat a dítě podpořit a vysvětlovat mu vše, co potřebuje a pomoci s učením.

- e) Sociální pracovník se pokusí objektivně zjistit, jak spolu oba rodiče komunikují a zda jsou schopni se domluvit na zajištění střídání a zajistit výměnu informací o dítěti.**

Komunikujeme s rodiči a na základě rozhovorů s nimi poznáme, jak se k dítěti staví a jak s ním komunikují a chovají se k němu. Samozřejmě se rodiče mohou přetvařovat, ale je třeba to rozpoznat a požádat je, aby mluvili na rovinu a upřímně, v zájmu dítěte. Je důležitá domluva a shoda na tom, jak pečovat o dítě a také by si rodiče měli vyměňovat informace mezi sebou, které zajistí, že střídavá péče nebude takovým strašákem pro ně i dítě.

- 7. Je u Vás v práci k dispozici nějaká metodika, pomocí které se řídíte nebo jednáte podle svých zkušeností a subjektivního pocitu?**

Máme metodická doporučení, ze kterých vycházíme a také jezdíme na semináře, kde se dozvíme nějaké aktuality. Zkušenosti jsou v této oblasti sociální práce potřeba, ale jak jsem uvedla výše, člověk, který dělá tuto práci, se musí oprostít od svých subjektivních pocitů. Je dobré někdy dát na svůj instinkt, ten nesmí ale nijak zvlášť ovlivnit šetření a profesní záležitosti. Musíme být zcela objektivní jak k dítěti, tak k rodičům.

8. Myslíte si, že je během rozvodového řízení dostatečně hájen zájem dítěte?

U těch malých dětí, kdy se k tomu nemohou vyjádřit, to je poměrně problém. Často se setkáváme s tím, že jsou děti zmanipulované, což značí, že někdo nejedná v úplně nejlepším zájmu dítěte. Pak jsou často soudně ustanovení znalci, aby situaci v rodině rozklíčovali. Sami se snažíme pracovat a chránit přitom zájem dítěte, pak je na rodičích, zda se chovají stejně a dítěti co nejméně ubližují. Naopak by mu měli být oporou, protože právě kvůli nim dítě prožívá to, co prožívá.

9. Máte pocit, že je této oblasti věnovaná dostatečná pozornost? Pokud ne, co by se mělo podle Vás zlepšit?

Asi zejména mediace a více SP.

10. Říká Vám něco pojem Cochemská praxe?

Název je mi povědomý, ale vysvětlit a popsat bych ho nedokázala.

Respondent č. 6

1. Kolik případů, které řešíte, souvisí s rozvodem?

Přibližně těch 80% případů. V té části, kde pracuji je tzv. „pražská smetánka“ a tady těch rozvodů máme opravdu velmi hodně.

2. Co je podle Vás konfliktní rozvod?

Když se rodiče nejsou schopni domluvit, když to dítě používají jako prostředek k tomu, aby si mezi sebou vyříkali bolístky a zášť. Největší problém je v té komunikaci. Jeden z rodičů je ublížený a nechťejí spolu komunikovat ani ohledně dítěte. Ohledně úpravy poměrů podávají stále odvolání a putuje to od soudu k soudu. U „pražské smetánky“ to je hrozný. Dítě se nevyužívá jen jako nástroj k ublížení tomu druhému, ale i k získání většího majetku. Tam jsou ve hře obrovské majetky a výživné bývá kolem 100 000 Kč. Nejvíce to odnáší děti, na které se neberou ohledy a zapomíná se na ně.

3. Převažují spíše nesporné rozvody nebo ty sporné popřípadě konfliktní?

Spíše převažují ty sporné. Hlavně se řeší dlouhou dobu, tak možná proto mám ten pocit. Nejlepší je, když se to řeší mimosoudně.

4. Jak provádíte rozhovor s dítětem? Nejčastější otázky? V jakém prostředí?

Já teda volím neutrální. Mám ráda, když to dítě na to není připravené a když o tom neví. Zejména pokud je to sporný rozvod, tak ho rodiče na rozhovor zmanipulují. Většinou chodíme i do školy, tam to mám nejraději. Odpadá i to, že se nestresuje před rozhovorem zbytečně dopředu. První vedu rozhovor o běžných věcech, abychom navázali důvěru, a potom se ptám na to, jak vypadá jeho běžný život, co dělá s rodiči a podobně. Vyhýbám se přímým otázkám. Existuje kurz dětské malby a to ráda během pohovoru také využívám. Nakreslí rodinu nějakou formou a potom se ho na to postupně doptávám. Tohle mám vyzkoušené a je to dobré. V rodině dělám pohovor jen zřídka a v rodinách, kde jsem si byla jistá, že rodič nemanipuluje. Nebo si dítě pozvu k sobě na OSPOD.

5. Jak získáváte a hodnotíte informace o rodině? (zdroje: rozhovor s matkou, otcem, šetření v rodině, rozhovor s dítětem)

Širší rodina do toho moc zapojená není. Je to matka, otec, lékaři, instituce kam to dítě dochází. Někdy prarodiče volají a něco říkají, já ale s nimi komunikuju nerada, protože oni se spíš jenom pídí po informacích. A já je stejně sdělit nemůžu a oni se potom cítí ublíženi a dotčení. Názory prarodičů nejsou stejně objektivní. Jsou zapojeni jen v případě, kde nějaké ohrožení je a mluví se o možnosti umístění dítěte.

6. Mám tady metodické doporučení MPSV pro sociální pracovníky, které uvádí, co by měl sociální pracovník do aktuální zprávy zahrnout a prošetřit. Jednotlivé body Vám přečtu a poprosím Vás o vyjádření, co v praxi prošetřujete, co ne a jakým způsobem.

- a) Prošetřit skutečné poměry v rodině. To znamená navštívit oba rodiče a udělat objektivní posudek a provést šetření o možnostech jejich péče o dítě a nespolehat se jenom na výpovědi rodičů, kteří navštíví sociálního pracovníka v jeho kanceláři.**

Šetření provádíme vždy a záleží to na tom, jakou chtějí péči, jestli výlučnou nebo střídavou. Je to také na tom, co si vyžádá soud. Jinak sami z vlastní iniciativy to neděláme. Není na to kapacita.

- b) Prošetřit poměru u obou rodičů. Nestací provést šetření pouze u toho, kdo žádá dítě do výchovy, ale i u druhého rodiče a to z důvodu, aby bylo později možné rozhodnout, který z rodičů má lepší předpoklady pro výchovu dítěte.**

Udělá se to až v průběhu a to na žádost soudu. Protože se to časem mění a posudek musí být aktuální. Když přijde předvolání, tak nemá smysl to vyřizovat hned. Musí být staré max. 1 měsíc.

- c) Prozkoumat možnosti a schopnosti osobní péče o dítě každého z rodičů a zjistit v jak velké míře by se na výchově dítěte podílely ostatní osoby, jako jsou prarodiče, starší sourozenci, nový partner, chůva. Je totiž velmi časté, že rodič požaduje svěřeni dítěte do výchovy, ale ve skutečnosti nemá na osobní péči čas.**

Tohle se šetří podle toho, co ten rodič řekne. Ptám se, jestli bude mít čas se o to dítě starat, případně jak bude zajištěna jeho péče. U nikoho jiného se neptám, jen těch rodičů.

- d) Seznámit se s charakterem pracovní činnosti obou rodičů a s jejich časovými možnostmi. Je zcela zásadní, aby sociální pracovníci byli orientováni v daných rodinných poměrech.**

Ptám se, kde pracují a kolik času věnují dítěti a jestli by si mohli navzájem vypomoci, jestli je to jen trochu možné.

- e) Zmapovat bytovou situaci u obou rodičů, možnosti zázemí pro dítě, jeho vlastní pokoj a prostor pro zájmové činnosti.**

Ano to zjišťuji, díváme se na to, jak je ten byt dispozičně postaven, jaké je tam zázemí, jestli má dítě svůj koutek. Pokud jde dítě do výlučné péče, tak jenom u toho jednoho rodiče. Když je střídavá péče, tak u obou rodičů. Když druhý rodič nespadá pod náš OSPOD, tak předáme spis druhému OSPODu, kde rodič bydlí a ten jde udělat šetření. Je to zejména z finančních důvodů a z nařízení magistrátu. Tyhle výjezdy je stojí hodně a nemáme moc času, takže je to hlavně z úsporných důvodů.

- f) Pokud má rodič nového partnera, je nutné zjistit jeho vztah k dítěti a vztah dítěte k němu. Pokud s rodičem žijí i děti nového partnera, tak je nezbytné zjistit vzájemný vztah dětí. Toto zjišťování je poměrně časově náročné a vyžaduje pozorování, plánování a pravidelné vyhodnocování informací.**

Tohle nedělám. Ptáme se dětí při pohovoru, jak vychází s novými sourozenci. Je to o tom, co mi kdo řekne.

- g) Snažit se objektivně zjistit přání dítěte, jestli preferuje pobyt u některého z rodičů a z jakého důvodu. Pokusit se zjistit, zda není dítě ovlivňováno jedním z rodičů.**

To se snažíme. Je to obtížné. Hlavně je to o tom, jak se ti to dítě otevře. Některé jsou hodně uzavřené a jsou to zejména děti, které jsou ovlivňované anebo cítí na sobě ten tlak. Nebo nechtějí ublížit ani jednomu z rodičů. Je to

ale takhle bohužel postavené a na názoru dítěte hodně záleží. Vždy jeden z rodičů se cítí ublíženě a to dítě to ví a cítí. Spíš to poznám z rodičů během pohovoru a potom to vidím i na tom dítěti a používá slovíčka, které v normální mluvě nepoužívá.

- h) V případě, že by se dítě mělo stěhovat v důsledku svěřeni do výchovy jednomu z rodičů ze svého současného bydliště, tak je velmi důležité zjistit postoj dítěte k této změně a jeho vazbu na prostředí, školu a kamarády.**

Ano toto zjišťuji například ze zpráv ze školy. Ptám se na to i toho dítěte na jeho kamarády. Záleží na tom kolik je dítěti let. Zjišťuji i vazbu na kamarády. Zejména od dítěte a ze zpráv ze školy. Mám mustr na co se ptát ve škole a třídní učitel/ka vypracovává tu zprávu pro nás. Např.: zapojení do kolektivu, s kým tráví volný čas, s kým se baví.

- i) Pokud by mělo rozhodnutím soudu dojít k rozdělení sourozenců, a to i na základě dohody rodičů, je třeba zjistit postoje obou sourozenců a zmapovat možné dopady v důsledku rozdělení.**

To se dělat musí, ale snažíme se to nepřipustit. Nerad to dělá OSPOD a i soud. Neznám případ, kdy by to bylo dobře. Děti se potom dostanou do puberty a vnímají kdo co má. Já nemám to a to a on jo a začne jim to ten vztah narušovat. Když jsou větší a mají sourozence, tak počítají, kolik času rodič s dětma tráví. Sourozenci mají být spolu.

6.1 V případě návrhu na střídavou výchovu je potřeba dle doporučení metodiky velmi pečlivě zjistit také:

- a) Jestli dítě chápe pojem střídavé výchovy a jeho význam, jestli s takovým uspořádáním souhlasí a jestli už již byl podobný model rodiči zkušebně, na krátkou dobu např. O prázdninách, aplikován. Snažit se zjistit, zda má dítě výhrady k takovému uspořádání a pokud ano, tak z jakého důvodu.**

Pokud se jedná o střídavou péči, tak já její příznivec moc nejsem. Snažím se zjišťovat hodně. Záleží hodně na věku dítěte a na tom jak chápe časový pojem. Navrhuji, ať si rodiče najedou na zkušební režim už po prvním stání u soudu, kdy ještě nebyl vydán rozsudek. Rozhovor s dítětem se dělá před tím a v průběhu střídavé péče. Za mě si myslím, že střídavka je pro dítě velmi zatěžující.

Myslím si, že je lepší výlučná péče s nastaveným širokým stykem s tím rodičem. Špatné je, že je dítě pořád sbalené a pořád pendluje. Vídají se spíše po škole, ale spí jen u jednoho rodiče. Přesuny nejsou tak zatěžující jak u střídavky, to si stěhují úplně všechno a musí mít vše skoro dvakrát a děti to neunesou dobře. Každý rodič se jim věnuje jinak a děti potom neví, čí jsou a mají zmatek. Odborníci tvrdí, že střídavá péče je vhodná jen pro děti v určitém věku. Když jsou úplně malé, tak se to nedoporučuje, ve školkovém věku se to naopak doporučuje, potom zase ne a ve 14 letech už to dítě samo odmítne. U konfliktních rozvodů je to často střídavá péče. Když je matka naštvá, tak chtějí tu výlučnou. Tatínkové chtějí spíše střídavou péči.

- b) Postoje obou rodičů ke střídavé výchově. Pokud jeden z rodičů nesouhlasí, tak je potřeba důkladně prozkoumat z jakého důvodu a jaké jiné řešení navrhuje.**

Střídavá péče je moje neoblíbená. Může to fungovat, když s ní souhlasí opravdu oba. Je to postavené na komunikaci mezi rodiči. Tu komunikaci může zajišťovat i třetí strana, třeba neziskovka nebo mediátor. Když jsou názory protikladné, tak soud nechává dělat znalecké posudky.

- c) Pečlivě prošetřit obě místa, kde by dítě v případě střídavé výchovy bydlelo, vzdálenost míst, zázemí v obou místech, zda by mělo samostatný pokoj nebo část pokoje, jestli by si ponechávalo osobní věci na místě, jakou část věcí by si muselo stěhovat. Důležité je také zjistit, jestli by dítě mohlo docházet do stejné školy, jaká by byla vzdálenost z obou míst, zda by se mohlo věnovat koníčkům, kroužkům, mimoškolním aktivitám stejně v obou místech, pokud ne, jak by byla zajištěna návaznost.**

Na tohle všechno se ptám, ale už se nám stalo, kdy to dítě jezdí z Ostravy do Prahy a střídá i školy každé dva týdny anebo je to po měsíci. Rodiče to dítě úplně zničí. Ale tohle myslím přiklepnul Ústavní soud - jak to postupuje na základě odvolání a přiklepnul to nejvyšší soud. Jako fakt není jich moc, ale jsou takové případy.

- d) Pokud by dítě mělo měnit školu, je potřeba pečlivě zjistit poměry ve škole a postoj k tomuto opatření, zajištění návaznosti výuky, vztah se spolužáky. Sociální pracovník při tomto zjišťování střídavé péče vyhodnocuje, zda je jednání rodičů v zájmu dítěte, a podle toho komunikuje, jedná, podává návrhy a podněty.**

Ano zjišťuji, informace dodává každý rodič zvlášť. Rodiče se informují

o všem, co dítě bude zažívat, co to obnáší a co to může přinést a stejně si za tím rodiče stojí. Je to jejich dítě a my nemůžeme za to přijímat zodpovědnost. Je to jejich výchova, a když to takhle chtějí a soud jim to přiklepne, tak mi potom můžeme řešit jenom následky.

e) Sociální pracovník se pokusí objektivně zjistit, jak spolu oba rodiče komunikují a zda jsou schopni se domluvit na zajištění střídání a zajistit výměnu informací o dítěti

Během toho když mluvíš s rodičem a většinou před tím než dojde k soudnímu jednání. Když vidím, že špatně komunikují, tak jim doporučím rodinou terapii nebo mediaci. A pokud už tam tohle nepomáhá, tak používám neziskové organizace např. Dům 3 přání, se kterými mám dobrou zkušenost. Jde to poznat hned na začátku, ale je to to o tom, když ze začátku spolu nedokáží komunikovat, tak nevím, jestli se to dá potom upravit a zlepšit. Třeba komunikaci zajišťují babičky a dědečkové, tety a podobně. Pokud to jde, tak se volí někdo z blízkého okolí - většinou jsou nastaveni negativně k tomu druhému rodiči.

7. Je u Vás v práci k dispozici nějaká metodika, pomocí které se řídíte nebo jednáte podle svých zkušeností a subjektivního pocitu?

Metodika existuje a řídíme se jí, ale pracovník vnímá ty věci jinak. Každý pracovník to má nastavené jinak. Jeden řekne, že je to dostačující a ten druhý řekne, že je to katastrofa. Ale to je něco co se nedá nastavit. Je to hodně o pocitu pracovníka. Pocházím z Ostravy a dělala jsem v neziskovce a tam jsme pracovali s OSPOD. V Ostravě je hodně sociálních případů a jsou tam části, kde je to horší a kde je to lepší. A pracovnice, které mají horší část, tak mají posunuté ty hranice. Když by byly dány stejně jako tady v Praze, tak tam nezůstane ani jedno dítě. Je potřeba to posoudit podle toho na co je člověk zvyklý a myslím, že pokud to jenom trochu jde, tak by to dítě mělo zůstat v rodině, protože kdo mu dá tu mateřskou lásku. Jsme jenom lidi a myslím si, že člověk má právo mít své pocity a dojmy. Jako SP by se ale od toho měl člověk trochu oprostít.

8. Myslíte si, že je během rozvodového řízení dostatečně hájen zájem dítěte?

Myslím si, že se na to zapomíná. Myslím, že pokud se to táhne dlouho, tak se hodně řeší ty rodiče. Jsou tam posudky a řeší se kdo, komu, co a jak a na dítě se zapomíná. Když si ubližují a perou se o majetek, tak je to nejhorší.

9. Máte pocit, že je této oblasti věnovaná dostatečná pozornost? Pokud ne, co by se mělo podle Vás zlepšit?

Nemáme moc pravomocí, a když je máme tak nejsou vymahatelné. Když rodiče nechtějí, tak s nimi nic neuděláme. Hrozí i to, že dítě potom umístíme do neutrálního prostředí mimo rodinu, protože to dítě už je potom opravdu ohroženo. Kdy už dítě začne psychosomatizovat a začnou být viditelné psychické, fyzické problémy tak potom už to řekne rodičům a tak nějak se tím rodičům vyhrožuje, jak ze strany OSPODU, tak ze strany soudu. Ale moc na to neslyší. Když terapie není žádaná z obou stran, tak to nepomůže.

10. Říká Vám něco pojem Cochemská praxe?

Ne slyším to poprvé a ani od soudkyně jsem to neslyšela.